СДРУЖЕНИЕ НА МЕДИЦИНСКИТЕ УНИВЕРСИТЕТИ
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
1606 София, бул. „Акад. Иван Евст. Гешов“ №15
website: www.medical-universities.bg

Изх. №65/14.08.2024 г.

ДО
ПРОФ. ГАЛИН ЦОКОВ
МИНИСТЪР НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
бул. „Княз Дондуков“ №2А
1000 София

ДО
ПРОФ. Д-Р МИГЛЕНА ТЕМЕЛКОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА СЪВЕТА НА РЕКТОРИТЕ
НА ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ул. „Акад. Стефан Младенов“ №1
1700 София

С Т А Н О В И Щ Е

от „Сдружение на медицинските университети в Република България“

с ЕИК: 206691078, със седалище и адрес на управление: гр. София, бул. „Акад. Иван Евст. Гешов“ № 15, представлявано от проф. д-р Добромир Димитров, д.м. – председател

Относно: *Становище по проект на постановление за изменения в Постановление № 162 на Министерския съвет от 2001 г. за определяне на диференцирани нормативи за издръжка на обучението за един студент по професионални направления и Постановление № 328 на Министерския съвет от 2015 г. за определяне на средствата от държавния бюджет за издръжка на обучението в държавните висши училища в зависимост от комплексна оценка за качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда, предмет на публично обсъждане до 05.09.2024 г.*

УВАЖАЕМИ ПРОФ. ЦОКОВ,

УВАЖАЕМА ПРОФ. ТЕМЕЛКОВА,

Във връзка с цитирания по-горе проект на постановление изразявам настоящото становище от името на Сдружението и на всички негови членове, изразено единодушно, след детайлно разглеждане и запознаване с предложените промени.

Считаме, че независимо, че съгласно 162 ПМС коефициентите за професионални направления „Обществено здраве“ от 2,50 на 3,50 и „Здравни грижи“ от 5 на 6,50 се увеличават, Висшите медицински училища ще понесат изцяло тежестта на заложените

нормативните промени, тъй като техният коефициент за регулираните професии се запазва на 8,50 за „Медицина“, „Стоматология“ и „Фармация“, по подробно изложените по-долу съображения:

I. В **Постановление № 162 на Министерския съвет от 20.06.2001 г.** за определяне на диференцирани нормативи за издръжка на обучението за един студент по професионални направления, с ДВ бр. 49 от 19.06.2007 г., считано от 01.01.2008 г., за професионални направления „Медицина“, Стоматология“ и „Фармация“ е определен диференциран норматив за издръжка на обучението за един студент - базовия норматив за издръжка на обучението за един студент, умножен по коефициент **9,40**.

С Постановление № 8 на Министерския съвет от 13 януари 2017 г., ДВ бр. 7 от 20.01.2017 г., коефициентът за същите професионални направления е изменен на **8,50.** Изменението е отменено с Решение № 9393 от 14.07.2017 г. на ВАС. С Постановление № 12 на МС от 31.01.2018 г. коефициентът отново е определен в намаления размер на **8,50**.

В настоящия проект на изменение на ПМС № 162 от 2001 г. е предвидено увеличение на коефициентите на 10 от общо 13 групи професионални направления, като увеличението варира **от 11% до 63%, като не е предвидено увеличение на коефициентите** за професионални направления „Медицина“, „Стоматология“ и „Фармация“.

Задържането на коефициента за професионални направления „Медицина“, „Стоматология“ и „Фармация“ на ниво, по-ниско от нивото му, определено през 2008 г. (9,40) е необосновано и съществено ощетява издръжката на обучението по тези специалности от регулирани професии, поради:

1. Издръжката на разходите за обучение в периода 2008 г. – 2024 г. е многократно завишена, за което има данни в Националния статистически институт. За този период коефициентът за тези направления не е бил адекватно компенсиран спрямо издръжката на обучение, а е намален, без да има обективни причини, касаещи разходите за издръжка на обучението, считано от 01.01.2017 г. **от 9,40 на 8,50**.

2. Разходите за издръжката на обучението на студенти и докторанти по специалностите от регулираните професии „Медицина“, “Дентална медицина“ и „Фармация“ са много високи и непрестанно нарастващи. Всеизвестен факт е, че обучението по тези специалности поради своята специфика е особено скъпо и изисква големи инвестиции:

- Обучението и практическата подготовка по тези специалности изискват високотехнологично оборудване и специализирани лаборатории. Стойността на модерното оборудване, неговата поддръжка и непрекъснато обновяване често надхвърля в пъти размера на субсидията. Стойността на оборудвано индивидуално работно място за един студент по дентална медицина е много висока.

- Спецификата на медицинската наука и практика предполага продължително изграждане на преподавателите, които обучават студентите. Това изисква висшите училища непрекъснато да инвестират в кариерното развитие на академичния състав, включително минимум 4 години за придобиване на медицинска специалност и още по 3 години за придобиване на всяка следваща.

- Обучението по тези регулирани специалности е съобразено с единни държавни изисквания и се извършва задължително в редовна форма в присъствена среда. За разлика от редица други специалности тук не се допуска обучение в дистанционна форма. Учебният алгоритъм изисква в практическата подготовка налага индивидуален подход в обучението, работа в малки групи и участие на по-голям брой преподаватели. Във висшите медицински училища практическото обучение (заемащо над 60% от общия хорариум) се провежда в малки групи – от 6 до 12 студента. Причината за това е необходимостта от формиране, развитие и затвърждаване на специфични умения за работа с пациенти, апаратура и инструментариум. В

допълнение, има потребност от непрекъснато наблюдение и контрол на студентите по време на тяхната практика в клинична среда.

- Осигуряването на модерно медицинско образование и качествено обучение е немислимо без подходящите учебни средства - специализирана учебна литература, електронни атласи, специализирани бази данни, 3D софтуер, клинични симулатори, дигитализация, сървърни системи, оптични и безжични мрежи и съпътстваща периферия за трансфер на данни. В областта на медицината, денталната медицина и фармацията това води до големи разходи, тъй като учебните материали следва да са съобразени с последните новости, а иновациите в медицинската наука и биотехнологиите са едни от най-бързо развиващите се в световен мащаб.

3. На практика в резултат на предложените промени, медицинските университети остават под чертата и ще бъдат финансирани, както беше обяснено на представянето на промените от МОН, чрез допълваща субсидия по макета по чл. 91, ал. 1 от ЗВО в отделен ред, без тези средства да влизат в средствата за издръжка на обучението. Последното е доста притеснително поради факта, че Ректорът и ръководството ще бъде принудено да сключи допълнително споразумение за допълваща субсидия при неясни предварително условия, от които произтичат следните три негативни обстоятелства:

3.1. Чрез промените в ЗВО от 01.04.2024 г. всъщност законодателят, респ. държавата изцяло прехвърля задължението си за обезпечаване нивото на началните РЗ в ДВУ на ректорските ръководства, което нарушава автономността им, като ги прави частично или напълно зависими от публичния ресурс чрез държавния бюджет.

3.2. Достигнатото ниво на средни брутни работни заплати в ДВУ се формира не само от бюджетна субсидия, а и от собствени средства /в определено съотношение според възможностите на университета/. Съгласно измененията в ЗВО:

- ежегодно с изготвянето на проекта на държавния бюджет за съответната година Министерски съвет планира трансфера от държавния бюджет по чл. 91, ал. 1, т. 1 в размер, който осигурява достигане средна брутна работна заплата за академичния състав в държавните висши училища не по-малка от 180 на сто от средната брутна работна заплата за страната за последните 12 месеца, за които са публикувани официални данни на Националния статистически институт.
- минималната основна заплата за най-ниска академична длъжност в държавните висши училища се определя ежегодно с акт на Министерския съвет в размер не по-малък от 125 на сто от средната брутна работна заплата за страната за последните 12 месеца, за които са публикувани официални данни на Националния статистически институт“.

3.3. При положение, че следва да се осигурят съгласно ЗВО, нивото на началните заплати за академичния състав и асистентите, няма никаква яснота и пряка обвързаност на средствата за РЗ с показателя за увеличение на тази средна брутна работна заплата за страната за висшите училища и как тя кореспондира с увеличението на средствата за издръжка на обучението, респ. с размера на допълващата субсидия, предвид различията в структурата на академичния състав на ДВУ и достигнатия размер на тяхната средна работна заплата.

Като например: На 12.08.2024 г. от НСИ е обявена средна РЗ в България – 2198 лв. нараства с 16,8% на годишна база.

При това положение съгласно измененията в ЗВО от 01.04.2024 г.:

- 180% върху 2198 лв. = **3956,40 лв.** за академичния състав;
- 125% върху 2198 лв. = **2747,50 лв.** за началния размер на асистентска заплата, а съгласно ПМС 271/ 07.08.2024 г. е определена начална РЗ – **2516 лв.** от 01.04.2024 г.

3.4. Разчетът показва, че още сега от 01.08.2024 г. има изменение в нивото на началната работна заплата, което следва да се актуализира. Освен това с извършеното индексиране на РЗ

на администрацията с 12% от 01.01.2024 г. чрез осигуреното **еднократно** бюджетно финансиране през 2024 г. и сключените Анекси между ДВУ и синдикалните партньори на практика всички университети ще трябва да обезпечават от собствени средства достигнатото и договорено ниво на РЗ за административния персонал.

3.5. И като се има предвид обстоятелството, че бюджетната субсидия от средства за издръжка на обучението досега е 70% от ФРЗ, сега този процент следва да се увеличи на 85% или да се обезпечи изцяло от собствени средства на университетите. Всичко това неминуемо ще ни доведе до сериозни финансови затруднения в условия на политическа криза и в навечерието на евентуално влизане в Еврозоната през 2025 г. на Р България.

Във връзка с всичко гореизложено, считаме че следва **коефициентът за професионални направления „Медицина“, „Стоматология“ и „Фармация“ да бъде определен в размер на най-малко 9,40,** което представлява увеличение в размер на 10,59 % и е по-малко от най-малкия процент на увеличение на останалите професионални направления и Ви **предлагаме:** ***В чл. 1 т. 8 от ПМС № 162 от 2001 г. числото 8.50 да бъде заменено с число не по-ниско от 9,40.***

II. Съгласно **Постановлението с № 328 на Министерския съвет от 30.11.2015 г.** средствата от държавния бюджет за издръжка на обучението в държавните висши училища се предоставят **в зависимост от комплексна оценка за качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда**. В предложените изменения на ПМС 328/2015 г., текстът в т. 6 от Методиката за определяне на коефициента на висше училище по професионални направления в Приложение 2 към чл. 2, е както следва:

„6. Коефициентът за професионални направления с очакван бъдещ недостиг на пазара на труда (Кпнобн) се определя, както следва:

6.1. За професионални направления от области на висше образование "Социални, стопански и правни науки", "Здравеопазване и спорт" и "Сигурност и отбрана" в размер 1,00.

6.2. За професионални направления от области на висше образование "Хуманитарни науки", "Педагогически науки", "Природни науки, математика и информатика", "Технически науки", "Аграрни науки и ветеринарна медицина" и "Изкуства":

6.2.1. за висшите училища, определени на първо място съгласно т. 5.1 – 1,17;

6.2.2. за висшите училища, определени на второ и на следващо място съгласно т. 5.1 – 1,10.“

От текста е видно, че професионалните направления от област на висше образование **„Здравеопазване и спорт“** са лишени от възможността да получат средства за издръжка за на обучението по този коефициент, независимо от факта, че именно в тези професионални направления се очаква да има бъдещ недостиг на пазара на труда.

Считаме, че лишаването ни от тези средства е необосновано, противоречащо на целите на държавната политика във висшето образование и дискриминационно.

- Налице е критичен недостиг на здравни специалисти и нарастваща потребност от подготовка на медицински кадри. Фактът, че България има над средната за Европейския съюз осигуреност с лекари не е равнозначен на добра осигуреност. В съвременните условия на значително повишени здравни потребности страните от ЕС изпитват остър и задълбочаващ се недостиг на медицински персонал. В България **възрастовата структура на лекарите се влошава**, което сигнализира за предстояща допълнително влошаваща се осигуреност. По данни на НСИ, делът на работещите лекари в България на възраст над 55 г. нараства от 42.2% през 2014 г. на 54.5% през 2023 г., а на тези над 65 г. – нараства от 12.3% през 2014 г. на 21.9% през 2023 г. Още по-сериозен е недостигът на специалисти по здравни грижи и обществено здраве. Осигуреността с медицински сестри в България е два пъти по-ниска от средната за ЕС. Всяка трета практикуваща медицинска сестра у нас е над 65 годишна възраст, при средна възраст на практикуващите медицински сестри над 53 години. Средната възраст на

практикуващите акушерки е 49 години. Възрастовата структура на работещите здравни професионалисти у нас предполага нарастващи дефицити в бъдеще.

- Неадекватната на здравните потребности осигуреност с професионалисти за здравната ни система и очаквания бъдещ недостиг е значим проблем, подчертан в национални стратегически документи (Национални здравни стратегии, 2020г и 2021-2030 г.; Национална карта на дългосрочните нужди от здравни услуги) и намира отражение в предприети мерки за разрешаване на проблема (Реформа C12.R3 към Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България, насочена към преодоляване на недостига на медицински специалисти и тяхното неравномерно разпределение; разпоредбите на чл. 6, ал. 2 и 4 на Постановление на МС 64 от 2016 г. и др.)

- Професионално направление „Здравни грижи“ е определено като приоритетно и включено в списъка на приоритетните професионални направления като мярка за подпомагане преодоляването на значителния недостиг на пазара на труда на специализирани здравни кадри.

- В съвсем скорошно приетия от Народното събрание проект на решение за задължаване на министъра на здравеопазването да предприеме действия и мерки за осигуряване на медицински сестри и акушерки и в становищата на МЗ, МОН, БАПЗГ се подчертава значителния недостиг на тези здравни професионалисти.

- При критичния настоящ и очакван бъдещ недостиг на здравни специалисти и тяхната изключителна значимост за здравеопазната система и националната сигурност, е необяснимо лишаването ни от възможност за получаване на средства за издръжка на обучението по този коефициент. Необходимо е държавата да субсидира допълнително университетите да привличат повече студенти в определени направления.

Във връзка с гореизложеното **предлагаме** ***област на висше образование „Здравеопазване и спорт“ да бъде и премахната от т. 6.1. и добавена към т. 6.2. от Методиката за определяне на коефициента на висше училище по професионални направления в Приложение 2 към чл. 2 на Постановление 328 на МС от 2015 г.***

III. Аналогично, коефициентът за първо място по т.5 от Методиката, за професионалните направления от област на образование „Здравеопазване и спорт“ се определя по **т. 5.3.1.** и е в по-нисък размер – **1,15**, което отново лишава тези направления от финансиране, ако изпълнят критериите, заложени в **т. 5.3.2**, а именно: *стойност по индикатор „Безработица сред завършилите“ под 2,00 (процента) и по индикатор „Приложение на придобитото висше образование“ над 65 (процента)*. В случаите по т.5.3.2. коефициентът би бил **1,38**.

Разликата във финансирането е съществена и подходът към издръжка на обучението в тази област на висше образование е дискриминационен при изпълнение на индикаторите, отчитащи реализацията на завършилите и съответствие с потребностите на пазара на труда (ниска безработица и приложение на придобитото висше образование).

Във връзка с гореизложеното **предлагаме: *област на висше образование „Здравеопазване и спорт“ да бъде добавена към т. 5.3.2. от Методиката за определяне на коефициента на висше училище по професионални направления в Приложение 2 към чл. 2 на Постановление 328 на МС от 2015 г.***

Не на последно място, буди недоумение и възприетата формула с коефициенти в Методиката за определяне на коефициенти на висшите училища по професионално направление /приложение 2 към чл. 2/, съгласно 162 ПМС, която е толкова претоварена в стремежа да бъде изчерпателен обхвата и спецификата на ДВУ и е без относителна тежест на различните коефициенти, която включва различните професионални направления, но не дава обективна представа и не гарантира прозрачност на разпределените средства към ДВУ. Последните не бяха оповестени и изпратени на ръководствата с оглед придобиване на яснота по практическото прилагане на промените с ПМС 162/2001 г. и ПМС 328/2015 г. в срока на

публичното им обсъждане, а само показани на презентацията в табличен вид с голям брой шийтове.

Предвид изложените мотиви изразяваме **несъгласие** с възприетия подход за корекции само в направленията с ниски коефициенти без яснота за останалите направления, в които обучават останалите висши училища.

Настояваме подробно изложените по-горе данни и съображения, ведно с направените конкретни предложения, да бъдат взети предвид при реализираната нормативна промяна, с оглед гарантиране обосноваността и липсата на противоречия с целите на държавната политика във висшето образование, при прилагане на равен и недискриминационен подход към всички държавни висши училища в Република България.

С УВАЖЕНИЕ: .....

/ПРОФ. Д-Р ДОБРОМИР ДИМИТРОВ, Д.М./